

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-47>

УДК 338.336

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ ДЛЯ МОБІЛІЗАЦІЇ АГРАРНОГО КАПІТАЛУ

INNOVATIVE FINANCIAL ENGINEERING TOOLS FOR MOBILIZING AGRICULTURAL CAPITAL

Халатур Світлана Миколаївна

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8331-3341>

Грабчук Оксана Миколаївна

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8711-864X>

Гетель Валерія Вікторівна

магістр,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-0668-5816>

Khalatur Svitlana, Grabchuk Oksana, Getel Valeria
Dnipro State Agrarian and Economic University

Стаття висвітлює роль інноваційних інструментів фінансового інжинірингу у процесі формування аграрного капіталу. Проаналізовано сучасні фінансові механізми, що дозволяють аграрним підприємствам залучати інвестиції, мінімізувати ризики та підвищувати конкурентоспроможність. Проведено порівняння традиційних і інноваційних інструментів фінансування агробізнесу. Показано, що використання похідних фінансових інструментів, венчурного та проектного фінансування, аграрних розписок та страхових продуктів сприяє сталому розвитку аграрного сектору та інтеграції в глобальному ринковому середовищі. Доведено, що інноваційні інструменти фінансового інжинірингу відіграють стратегічну роль у розвитку аграрного сектору. Вони не лише забезпечують доступ до інвестиційних ресурсів, а й створюють механізми захисту від ризиків, сприяють модернізації виробництва та підвищенню його ефективності. Використання цих інструментів є ключовим фактором формування конкурентоспроможного аграрного капіталу в умовах глобалізації та цифрової трансформації економіки.

Ключові слова: інновації, інструменти, фінансовий інжиніринг, аграрний сектор, капітал.

The agricultural sector of Ukraine is a strategic industry that generates a significant part of GDP and export earnings. However, its development is constrained by a shortage of financial resources, limited access to bank loans, high cost of loans and low investment attractiveness. Traditional forms of financing – classic bank loans, state subsidies – no longer meet the needs of the industry. In such difficult market conditions, the use of innovative financial engineering tools comes to the fore, which allow mobilizing capital, diversifying sources of financing and increasing the sustainability of agrarian business. The article highlights the role of innovative financial engineering instruments in the process of agricultural capital formation. Modern financial mechanisms that allow agricultural enterprises to attract investments, minimize risks and increase competitiveness are analyzed. Traditional and innovative agribusiness financing instruments are compared. It is shown that the use of derivative financial instruments, venture and project financing, agricultural receipts and insurance products contributes to the sustainable development of the agricultural sector and integration in the global market environment. Innovative financial engineering tools are the key to effective mobilization of agricultural capital in Ukraine, which allow: diversifying sources of financing; reducing financial and production risks; stimulating the development of innovative technologies in agriculture; integrating

Ukrainian agribusiness into the global financial space. Further development of the agricultural sector requires active participation of the state in stimulating these tools, creating a favorable institutional environment, and expanding access of small and medium-sized farmers to financial resources. It is proven that innovative financial engineering instruments play a strategic role in the development of the agricultural sector. They not only provide access to investment resources, but also create mechanisms for protecting against risks, contribute to the modernization of production and increasing its efficiency. The use of these instruments is a key factor in the formation of competitive agricultural capital in the context of globalization and digital transformation of the economy.

Keywords: innovations, tools, financial engineering, agricultural sector, capital.

Постановка проблеми. Аграрний сектор України є стратегічною галуззю, що формує значну частину ВВП та експортних надходжень. Проте його розвиток стримується дефіцитом фінансових ресурсів, обмеженням доступом до банківських кредитів, високою вартістю позик та низькою інвестиційною привабливістю. Традиційні форми фінансування – класичні банківські кредити, державні дотації – вже не задовольняють потреби галузі. В таких складних ринкових умовах на перший план виходить застосування інноваційних інструментів фінансового інжинірингу, які дозволяють мобілізувати капітал, диверсифікувати джерела фінансування та підвищувати стійкість аграрного бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні літературні джерела містять публікації вчених стосовно використання фінансового інжинірингу при забезпеченні створення аграрного капіталу серед них: Агапова М. Ю. [10], Бахчиванжи Л. А., Євтушок О. В., Барбінягра О. М. [1], Величкін В.О. [2], Коваль Н., Ткачук Л., Панасенко І. [3], Кучеренко А. [4], Монтика Ю. С. [5], Парубець О., Забаштанський М. [6], Птащенко О., Федорович І. [7], Сус Т., Судук М., Ємець О., Мовчун С., Цюпа О. [8], Тітов Д., Олексієнко В. [9], Меренкова Л. О., Тимошенко М. В., Хвостенко В. С. [10]. Разом з тим, в наукових працях недостатньо розглядається проблематика інноваційних технологій фінансового інжинірингу в процесі мобілізації аграрного капіталу.

Формулювання цілей статті. Метою статті являється дослідження теоретичних та методологічних аспектів використання інноваційних інструментів фінансового інжинірингу для мобілізації аграрного капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування аграрного капіталу в сучасних умовах неможливе без застосування інноваційних фінансових рішень, що дозволяють підвищити ефективність використання ресурсів та залучення інвестицій. Аграрний сектор характеризується високим рівнем ризиків – сезонність виробництва, залежність від погодних умов, нестабільність цін на сіль-

ськогосподарську продукцію. У таких умовах фінансовий інжиніринг виступає інструментом оптимізації грошових потоків та управління ризиками.

Одним із ключових інноваційних інструментів є аграрні розписки, які забезпечують доступ фермерів до кредитних ресурсів під заставу майбутнього врожаю, що, в свою чергу, дозволяє залучати оборотний капітал без необхідності значних матеріальних застав.

Важливе значення мають і деривативи (ф'ючерси, опціони, свопи), що дозволяють хеджувати цінові ризики на ринку сільськогосподарської продукції. Завдяки цим інструментам аграрії отримують можливість планувати доходи та зменшувати втрати від цінових коливань. Додатковим джерелом фінансування є венчурні та інвестиційні фонди, які вкладають кошти у розвиток інноваційних аграрних проєктів, зокрема у сфері біотехнологій, цифровізації та «точного землеробства» [5].

Не менш важливою складовою виступають страхові послуги - страхування врожаю, агрострахування від кліматичних ризиків, які знижують фінансові втрати підприємств у разі несприятливих умов. У комплексі з державними програмами підтримки це формує стійку фінансову базу аграрного капіталу.

Фінансовий інжиніринг передбачає розробку нових або модифікацію наявних фінансових інструментів, схем та продуктів для оптимізації управління капіталом. В аграрному секторі він має специфіку, оскільки враховує: сезонність виробництва; високі природні ризики; залежність від цінової кон'юнктури світового ринку; потребу в значних інвестиціях у техніку, технології та інновації.

Проведемо більш детальне дослідження застосування інноваційних інструментів в ході мобілізації аграрного капіталу (табл. 1).

1. Аграрні розписки – це сучасний фінансовий інструмент, який дозволяє аграріям отримати ресурси (гроші, насіння, паливо, техніку) під заставу майбутнього врожаю.

– Фінансові аграрні розписки забезпечують повернення коштів кредитору.

Таблиця 1

Порівняння традиційних і інноваційних інструментів фінансування агробізнесу

Критерій	Традиційні інструменти	Інноваційні інструменти
Основні форми	Банківські кредити, державні дотації, власні кошти фермерів	Аграрні розписки, агролізинг, зелені облігації, краудфандинг, деривативи, венчурне фінансування
Доступність для МСБ	Обмежена (високі вимоги до застави, кредитна історія)	Вища (розписки, P2P-кредитування, гранти, краудфандинг)
Вартість фінансування	Висока (кредити під значні відсоткові ставки)	Варіативна: часто нижча завдяки грантам, облігаціям, лізингу
Рівень ризиків	Високий: фермер бере на себе всі зобов'язання	Ризики розподілені (страхування врожаю, деривативи, партнерські програми)
Термін залучення коштів	Коротко- та середньострокові кредити	Гнучкий: від коротких (P2P, краудфандинг) до довгострокових (облігації, венчурні інвестиції)
Гнучкість умов	Низька, стандартизовані банківські продукти	Висока, можливість індивідуальних схем фінансування
Джерела капіталу	Локальні банки, державний бюджет	Приватні інвестори, міжнародні організації, фінансові ринки
Приклади використання в Україні	Державні кредити через «Ощадбанк», програми компенсації відсоткових ставок	«Аграрні розписки» (IFC, USAID), зелені євробонди МХП, програми агролізингу від ОТП Лізинг, індексне страхування від Swiss Re

Джерело: складено авторами

– Товарні аграрні розписки гарантують поставку продукції після збору врожаю. В Україні аграрні розписки активно використовуються з 2015 року, а серед основних партнерів – IFC, USAID та українські банки («Ощадбанк», «Приватбанк»).

2. Агролізинг (фінансовий та оперативний).

Лізингові програми дають можливість агро-виробникам оновлювати парк техніки без значних одноразових витрат.

– Фінансовий лізинг дозволяє викупити техніку у власність.

– Оперативний лізинг (оренда) зручний для сезонних робіт.

Наприклад «Укрексімбанк» та «ОТП Лізинг» пропонують аграрним підприємствам доступні програми для придбання сільгосп-техніки John Deere, Claas, New Holland.

3. Зелені та соціальні облігації.

Аграрні компанії можуть залучати кошти шляхом випуску «зелених» облігацій для проєктів з енергоефективності, біоенергетики, органічного землеробства. Так, в 2021 р. агрохолдинг «МХП» випустив «зелені євробонди» на суму 750 млн дол. для фінансування біогазових комплексів.

4. Краудфандинг та аграрні платформи P2P-кредитування.

Це інноваційні механізми колективного фінансування через цифрові платформи.

– Фермери можуть отримати невеликі інвестиції від громадян або бізнесу.

– Платформи забезпечують прозорість і зменшують бар'єри доступу до фінансів.

В Україні з'являються агро-краудфандингові платформи, що дозволяють інвесторам вкласти кошти у вирощування органічних культур.

5. Фінансові деривативи (ф'ючерси, опціони, свопи).

Використання похідних фінансових інструментів дозволяє аграріям страхувати ризики коливань цін на зернові, олійні, молочну продукцію. Українські агрохолдинги вже почали укладати форвардні контракти на поставки зернових з міжнародними трейдерами (Cargill, Bunge, Louis Dreyfus).

6. Страхування врожаю та індексне агро-страхування.

Сучасні моделі страхування передбачають виплати не за фактичні збитки, а за індексом (наприклад, рівень опадів, середня врожайність у регіоні). Це спрощує оцінку ризиків і знижує вартість страхових премій.

В Україні подібні програми підтримують IFC та Swiss Re у партнерстві з українськими страховиками [12, с. 261].

7. Венчурні фонди та бізнес-ангели в агротехнологіях (AgriTech).

Залучення приватного капіталу до фінансування стартапів у сфері точного землеробства, дронів, агро-ІoТ, біотехнологій.

Українські стартапи EgriTech (виробництво техніки) та AgriEye (моніторинг посівів з дронів) отримують інвестиції від міжнародних фондів.

Наведемо порівняльну таблицю традиційних та інноваційних інструментів фінансування агробізнесу, яка допоможе наочно показати їхні відмінності та переваги [8, с. 187].

Висновки. Інноваційні інструменти фінансового інжинірингу є ключем до ефективної мобілізації аграрного капіталу в Україні, які дозволяють: диверсифікувати джерела фінансування; знижувати фінансові та виробничі ризики; стимулювати розвиток інноваційних

технологій у сільському господарстві; інтегрувати український агробізнес у світовий фінансовий простір. Подальший розвиток аграрного сектору потребує активної участі держави у стимулюванні цих інструментів, створення сприятливого інституційного середовища та розширення доступу малих і середніх аграріїв до фінансових ресурсів.

Отже, інноваційні інструменти фінансового інжинірингу відіграють стратегічну роль у розвитку аграрного сектору. Вони не лише забезпечують доступ до інвестиційних ресурсів, а й створюють механізми захисту від ризиків, сприяють модернізації виробництва та підвищенню його ефективності. Використання цих інструментів є ключовим фактором формування конкурентоспроможного аграрного капіталу в умовах глобалізації та цифрової трансформації економіки [6, с. 70].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бахчиванжи Л. А., Євтушок О. В., Барбінягра О. М. Інноваційний розвиток управління фінансовою діяльністю аграрних підприємств на засадах маркетингу інвестицій. *Economic bulletin of the black sea littoral*. 2022. Вип. 1. С. 3–17.
2. Величкін В. О., Тимошенко М. В. Фінансовий інжиніринг : навчальний посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 124 с.
3. Коваль Н., Ткачук Л., Панасенко І. Стратегії фінансового менеджменту в умовах непередбачених коливань фінансового ринку. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-68> (дата звернення: 04.09.2025).
4. Кучеренко А. Інституційні інструменти стимулювання фінансового інжинірингу. *Вісник КНТЕУ*. 2018. № 2. С. 88–99.
5. Монтика Ю. С. Інноваційні інструменти управління фінансовими потоками малих та середніх підприємств. *Трансформаційна економіка*. 2025. Вип. 1 (10). С. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2025-10-10> (дата звернення: 06.09.2025).
6. Парубець О., Забаштанський М. Використання інструментів фінансового інжинірингу як основи розвитку територіальних громад. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. Вип. 4(28). С. 210–216. URL: <https://pneu.stu.cn.ua/article/view/262985> (дата звернення: 05.09.2025).
7. Птащенко О., Федорович І. Фінансова підтримка цифровізації агросфери: інвестиції в людський капітал. *Світ фінансів. Актуальні питання розвитку національної економіки*. 2025. Вип. 2(83). С. 171–183. DOI: <https://doi.org/10.35774/SF2025.02.171> (дата звернення: 02.09.2025).
8. Сус Т., Судук М., Ємець О., Мовчун С., Цюпа О. Інноваційний розвиток аграрного сектора: моделі фінансування та оцінка впливу фінансування на регіональному рівні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2023. Том 2 (49). С. 181–193.
9. Тітов Д., Олексієнко В. Фінансове забезпечення аграрного сектору України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-125> (дата звернення: 03.09.2025).
10. Хвостенко В. С., Меренкова Л. О., Агапова М. Ю. Фінансовий інжиніринг: навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 120 с.
11. Velychko, O., Velychko, L., Khalatur, S., and Roubík Hynek (2020), A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities, *Problems and Perspectives in Management*, vol. 18(4), pp. 153–166. DOI: [https://doi:10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi:10.21511/ppm.18(4).2020.14) (дата звернення: 03.09.2025).
12. Zhylenko, K. M., Khalatur, S. M., Pavlenko, O. P., and Pavlenko, O. S. (2022), Formation of macroeconomic indicators under the influence of MICE-tourism, *Academy review*, vol.2 (57), pp. 249–266. DOI: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2022-2-57-19> (дата звернення: 04.09.2025).

13. Khalatur, S., Velychko, O., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., and Karamushka, D. (2023), "Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 3(50), pp. 341–356. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4050> (дата звернення: 01.09.2025).

REFERENCES:

1. Bakhchivanzhi, L. A., Yevtushok, O. V., Barbinyagra, O. M. (2022) Innovatsiynny rozvytok upravlinnya finansovoyu diyal'nistyuh ahrarnykh pidpryemstv na zasadakh marketynhu investytsiy [Innovative development of financial management of agricultural enterprises based on investment marketing]. *Economic bulletin of the black sea littoral – Economic bulletin of the black sea littoral*, vol. 1, pp. 3–17.
2. Khvostenko, V. S., Merenkova, L. O., Agapova M. Yu. (2020) *Finansovyy inzhynirynh: navchalnyy posibnyk* [Financial engineering: a study guide]. Kharkiv: S. Kuznets State University, 120 p. (in Ukrainian)
3. Koval, N., Tkachuk, L., Panasenko, I. (2024) Stratehiyi finansovoho menedzhmentu v umovakh neperedbachenykh kolyvan' finansovoho rynku [Financial management strategies in conditions of unforeseen fluctuations in the financial market]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-68> (Accessed Sept 04, 2025).
4. Kucherenko, A (2018) Instytutnyi instrumenty stymulyuvannya finansovoho inzhynirynhu [Institutional instruments for stimulating financial engineering]. *Visnyk KNTEU – Bulletin of KNUTE*, no. 2, pp. 88–99.
5. Montyka, Yu. S. (2025) Innovatsiynni instrumenty upravlinnya finansovymy potokamy malykh ta serednykh pidpryemstv [Innovative instruments for managing financial flows of small and medium-sized enterprises]. *Transformatsiyna ekonomika – Transformational economics*, vol. 1 (10), pp. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-141/2025-10-10> (Accessed Sept 06, 2025).
6. Parubets, O., Zabashtansky, M. (2022) Vykorystannya instrumentiv finansovoho inzhynirynhu yak osnovy rozvytku terytorial'nykh hromad [The use of financial engineering tools as a basis for the development of territorial communities]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnya – Problems and prospects of economics and management*, vol. 4(28), pp. 210–216. Available at: <https://ppeu.stu.cn.ua/article/view/262985> (Accessed Sept 05, 2025).
7. Ptashchenko, O., Fedorovych, I. (2025) Finansova pidtrymka tsyfrovizatsiyi ahrosfery: investytsiyi v lyudskyy kapital [Financial support for the digitalization of the agricultural sector: investments in human capital]. *Svit finansiv Aktualni pytannya rozvytku natsional'noyi ekonomiky – World of finance. Current issues of the development of the national economy*, vol. 2(83), pp. 171–183. DOI: <https://doi.org/10.35774/SF2025.02.171> (Accessed Sept 02, 2025).
8. Sus, T., Suduk, M., Yemets, O., Movchun, S., Tsyupa, O. (2023) Innovatsiynny rozvytok ahrarnoho sektora: modeli finansuvannya ta otsinka vplyvu finansuvannya na rehional'nomu rivni [Innovative development of the agricultural sector: financing models and assessment of the impact of financing at the regional level]. *Finansovo-kredytna diyal'nist': problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activities: problems of theory and practice*, vol. 2 (49), pp. 181–193.
9. Titov, D., Oleksienko, V. (2024) Finansove zabezpechennya ahrarnoho sektoru Ukrayiny v umovakh voyennoho stanu [Financial support of the agricultural sector of Ukraine under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-125> (Accessed Sept 03, 2025).
10. Velichkin, V. O., Tymoshenko, M. V. (2019) *Finansovyy inzhynirynh : navchalnyy posibnyk* [Financial engineering: study guide]. Dnipro: University of Customs and Finance, 124 p. (in Ukrainian)
11. Velychko, O., Velychko, L., Khalatur, S., and Roubík Hynek (2020) A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities, *Problems and Perspectives in Management*, vol. 18(4), pp. 153–166. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi.org/10.21511/ppm.18(4).2020.14) (Accessed Sept 03, 2024).
12. Zhylenko, K.M., Khalatur, S.M., Pavlenko, O.P., and Pavlenko, O.S. (2022) Formation of macroeconomic indicators under the influence of MICE-tourism, *Academy review*, vol. 2 (57), pp. 249–266. DOI: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2022-2-57-19> (Accessed Sept 04, 2024).
13. Khalatur, S., Velychko, O., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., and Karamushka, D. (2023) Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production, *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 3(50), pp. 341–356. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4050> (Accessed Sept 01, 2024).